

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:
Négyzet hüvelykötí pontmértékre 0 kr.
Bélyegző minden hirdetés után 30 kr.
Nagyobb és gyakori hirdetésnél külön kedvezményt is számítunk ki.
Hirdetéseket fűvesznek:
Bécsben: Oppell Alajos (Wollzeile 22)
Hamburgban és Vágán (vagy Mark 11)
Pesten: Lang Leopold (Hirschgasse 9 sz.)
Nyitási díjak:
gazdasági sora után 20 kr. fizetendő.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 frt.
Félévre 6 frt.
Negyedévre 3 frt.
Egy hóra 1 frt.
Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:
Belső-farkasutca 76. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékesítők cikkeket díjaztatnak.
Készítotek nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hova az előfizetések s hirdetések küldendők.

„KELET”

politikai és közgazdasági napilap
második évfolyamára
kérjük az előfizetési pénzek mielőbbi be-
küldését, legelőszörüben postai utalvány-
lapokkal.

A lap szellemi része felől keze-
dik a szerkesztőség buzgalma és a mun-
katársak bőv sorozatának szakavatottsága.
A lap kiállításra körül alóított ki-
adó-hivatal minden kitelhetőt elkövet,
hogy a t. előfizetők méltó igényei kielé-
gítenek.

Az előfizetési árak a régiek:
Egész évre 12 frt. Negyedévre 3 frt.
Félévre 6 frt. Egy hóra 1 frt.
Egyes szám ára 5 kr.

8 előfizető után tiszteletpéldánnyal
szolgálnak t. gyűjtőinknek.

Végül figyelemztük t. előfizetőinket
a különös kedvezményre, melyben, olesó
könyvek megszerzése által, a „Kelet”
előfizetői részesülnek.

A „Kelet” kiadóhivatala.

Torda, január 11.

A tordamegyei új birodalmi igazolt vi-
rilis- és választott tagjainak névjegyzékét elő-
tűntek. Mindkét kategóriából külön-külön
138, összesen 276 tagból fog a birodalmi
álam.

A legtöbb adót fizető virilisek adó-má-
ximuma 1615, minimuma 74 frt. 1000 és 2000
frt. közt ingadozó adó 5-on, 8- és 7 száz közt
2-n, 7- és 6 száz közt 1, 6- és 5 száz közt 3-n,
5- és 4 száz közt 8-n, 4- és 3 száz közt 6-on,
3- és 2 száz közt 11-en, 2- és 1 száz közt
58-an, ezen alól 42-en fizetnek a megyében.

A mint ezen számarányból látható, a szá-
mításra kívül eső görényi kincstári uradalom
kivételével, Tordamegyében és nagy birtok
csak viszonylagos fogalom, s oly értelemben, mint
az a Királyhágón túl veszik, nálunk nincsenek
birtokok; és továbbá: hogy a tordamegyei
új birodalmi zömét, a közép-birtokosság ép
és egészséges osztály, képzeli előlege befutó ar-
ra, hogy a magyar világméretű szinononál
állít értelemszerű kezdet fogalom, s előlege méltán
arra, hogy a józan demotocia követel-
ményeit érkeivel egyeztetni tudja.

Az érdekeképviselet tekintve: a föld-
birtok legelőször, tudomány és szakismeret
gyeget, kereskedelmi üzlet a körműnyekhez
képest kellően, leggyengébben pedig az ipar
van képviselve virilisek által.

A politikai pártok árnya kedvezőnek mu-
tatkozik a dék-pártja nében, mennyiben a vi-
rilisek nagy többsége határozottan jobboldali
s körülbelül egy arányú a baloldali tagokhoz,
mint 4 az 1-hez.

Nemzetiségek szerint: magyar 116, ro-
mán 11, szász 6, izraelita 5. Míg az izraeli-
tá a haza több polgáruval egyenjogúságot
nyertek, ezen practicus és eleven eszt, elek-
vái tevékeny fái, először élvezi virilis tagjai
által megynéknben a magyar alkotmány áldása-
it. Idvezöljük őket, s nem kételkedni ki-
mondani, hogy nyereségesen tartjuk, képviselőiket
soraink közt láthatni.

A kerülletenként választott birodalmi
tagok névsorán végig tekintve, a nemzetiségi
politikai árnylatok, érdekek-árnyok, a választ-
ások által tetemes, minden esetre óhajtott ala-
kulások mentek át.

A román contingens jóformán megnöve-
kedett. Nem sokkal, inkább keveslebb. A ro-
mán értelemszerű 25 év óta nevezetes gyarap-
dással dicsekedhetik. Méltányos és jöszere,
hogy mint az egységes és megoszthatatlan po-
litikai nemzetiség kiegészítő tagjai, képeisett
és alkotmányai egyenlő által megillető helyét
zöld asztalnál, közgazdaságban és tanácsok
termekben elfoglalja. Életünk, boldogságunk,

fennmaradásunk és jobb jövőnk, nekünk és ne-
kők is a Kárpátoktól övedzett hazában elvál-
hatlan közös ügy. Érdekeink közössége, az egyet-
értés szükségessége kívánja és követeli, hogy
megújuló választásoknál karöltve járjunk; hogy
ne ismétlődés több megynéknben azon méltán
kihívó, azon elkesztő eljárás, mely szerint
néhány választókerületben a magyarok a román-
ok, másnt a románok a magyarokat telje-
sen kizsírják.

A baloldal három kerüllet választása kö-
vetkezésében erős és tömör kis phalanxra ál-
ta ki magát. Nincs önként aggodni miatt. El-
ismerjük jóguiságát, szükségességét, hazafias
szándokait.

Mint a természetben szél és vihar, néha
menyő-khullás nélkül, megrohad a levegő; lo-
yalis ellenzék nélkül nincs mozgalm, haladó,
nincs tevékeny, gondosan ellenőrzött politikai
élet. Si non esset, creare oportet.

Különs figyelemreméltó, mondhattai meg-
lepő esemény, a torda-városi választások ere-
dménye, mely a város népességéhez mérten 29
taggal járul a megyei birodalmnyába. Torda vá-
rosa, mindenki tudja, kelletté nagyobb hírre
kapott a közelebbi években (baloldalságával).
Mi hasznát volt belőle az országban, mi hasznát
vette a város, azt senki sem tudja meg-
mondani. Mi kárát vallotta az élő, mit a jövő
nemzedék, azt fájdalom! sokan meg tudják mon-
dani. Minket a legösztönből örömmel mondjuk,
választottjaink névsorának áttekintése a logkelle-
mesebb csálásban részesített. Torda városi vá-
lasztásáról higgadt megfontolásnak, az új me-
gye hivatala helyes leforgásának, egyetértés-
vezető békélőnek hajlamainak fényes bizony-
ságot mutatja be választottainak névsorában.
Excepitis excipiens — s ez kikerülhetlen min-
den választásnál — magunk, mérőskelt pártiak,
alig tudnak volna megbízhatóbb, értelmesebb,
hogy egyénekre által szavaztatás. Miféle nem
töztöbe be, pártatlan, bőkejohat nyújtó eljárás-
ának érdemét azáltal is, (mit különben első
alkalommal helyrehozhat), hogy a román intellige-
ncia jelesebb matadorait bevette volna számi-
tásába? Kell hogy a megelőző engedetlenség
az erősebb fél erénye legyen!

Sommázza a megyei birodalmi meg-
alkotó elemeket, tény az hogy abban a Deák-
pártnak van többsége. Nem azért említjük meg
ezen többséget, mintha azt akár a tisztikar
megalkotásának, akár a birodalmi jövő meg-
alkotásának mérv- vagy irányadó álláspontnak ki-
vándók feltüntetni. Az eltemetett s újajásze-
lett birodalmi közt egy alakilag, mint munká-
rők tekintetében lényeges különbség lesz. A régi
egy előleges Csé kizáró uralmának, az új érde-
k és bizalmi képviseletnek kinyomata. A régi
örökösön egy körben forgó intézmény volt,
a folytonosan fenyegetett, s koronként meg-
nyílt alkotmány érte, anélkül, hogy azt ne-
héz időkben teljesen megvénő. Erek napok-
ban javítani látszik lett volna. Néha eréket me-
ghaladó magos, néha kicsinyes, legelőször
eredménytelen politikát üzt. Most a politikai
örökösödést a vezetést, az ország valódi képvise-
letét, s ennek emanatiója, a felelős kormány
vette át.

Az új birodalmi a megye házi ügyeinek
nyilvánlataására, erőteljes közigazgatás elte-
belfetésére, a rend-, a személy- és vagyonbi-
zottság megszilárdítására, a kor által előtérbe
állított socialis kérdések megoldására, szval:
üdös, állandó, gyümölcsöző beireformokra lesz
törvény és korszerűen által utalva.

Hogyan fogunk az új aera által előnkbe
tűzt feladatokat megfelelni? Úgy-e, ha a párt-
szellemet, ha a kicsinyes ambíciókat bevisszük
az új megye termébe s közgyűlésünkhöz? Úgy-e,
ha azon merer elentünk, mely eddig a vikán-
fajok a nemzetiségek közt csaknem áthorho-
lat chimái-falat buzott, a pártokodás, a jobb-
vagy baloldalság naponta frissen préselt ala-
jával új tápot szolgáltatunk? Bizonyára nem.
De megfelelni az által:

ha az új intézményeknek, melyek a me-
gye jó- vagy balsorsát kezinkbe tették le, ma-
gaslatára felemelkedve, a naponta sürögőbe-
vált reformkérdésekben, mint egy ész és egy
szív, mint egy szent akarat, egymasmellé so-
ralkozunk;

ha tisztikarunk, a közigazgatás közegie-
nek kiszemelésében és megválasztásában nem
tekintünk más érdekre, hanem tekintünk csak
képepségre és jellemtisztaságra, tekintünk jóaka-
rat és tevékenységre, s annak adunk elsősegét,
ki ezen kellekkel mások felett kitűnik;

ha az alkotmány sánczai közé belépett
polgártársainknak, tartozzanak azok bár melyik
fajhoz vagy valláshoz, igazságos és jogos igé-
nyeiket kielegítjük.

Ily eszmékkel s azoknak megfelelő eljá-
rással óhajtunk mi az új megyei birodalmnyat
új hivatalásába inauugáltatni.

Ily szellemű inauugató után reméljük,
hogy Tordamegyében az óhajtott egyetértés na-
ja ismét felerül, s ezen egyetértésben, ezen
váltvetett „közreműködésben erősebbek leszünk,
mint valaha! munkánk hálásab s termékenyebb
lesz mint valaha!

Aranyosi.

Pest, 1872 jan. 13.

— Napi kérdéseink elég izgalma-
sak, a mint, hogy mi „boldog pestiek”
mindig is tudunk magunknak izgalmi kér-
éseket készíteni — ha máséket nem:
mesterségesen.

A főérdek, természetesen, a cultus-
minister budget-vitáját illeti, melyről azon-
ban bátran elmondhatni, hogy több a
fűsteje, mint a lángja.

Boldog-boldogtalan — még Madar-
ház József is — a dictiózás olesó ba-
bérjait szedi, nagyul nagyobb inditvá-
nyokkal lépve föl s ostromolva a csöndes-
vérdű dr. Paulert, kit még Hoffmann be-
széde sem tudott, az innepek előtt, sodrá-
ból kihozni, annyival kevésbé a mostani,
legnagyobb részt apró pusztait, melylyel
mondhatni minden részről ostromoltatik.
Szelestei László (jobboldali és tafel-
gyelő) gyöngye támadásért azonban bőv
kártpólatst nyert a minister Csengery An-
tal hatalmas támogatásában, ki szokása
ellenére többször szvalt az alkalommal —
mindannyiszor azó az alapos tanulmány-
nyal, higgadt nyugodtsággal, mely neki
oly kiváló mértékben sajátja. Csengery
igen taláiban jegyzi meg többek közt,
hogy pár rövid év alatt lehetlen, épen a
népnevelés terén, utánpótolni évszázak
mulasztásait, s ép ez igazságunk alapján
mondók feljebb, hogy a most folytatott
vitának több a fűsteje, mint a lángja. Azok
a heves vitázók, kik még a fölött is han-
gos oratóiokat mondanak, ha idején szó-
halt-e föl a minister (kinék a házszá-
blyok értelmében mindig van szava) bi-
zonyán legtöbb sikerrel azáltal mutathat-
ná ki a nevelésügy iránti buzgalmat,
ha kevesebbét szónokolónának, s így több
időt és olesóbó működést engednének a
háznak a munkára. — De hiában, a man-
datum vége felé jár és ilyenkor csak kell
egy kissé hazafél és oráni és elhittetni
a könnyhívőkkel, hogy élünk csak mi
azokon a kényelmes (?) karszekeken, mind
csupa tudósok laknak széles az egész or-
szágot.

Az országgyűlési ciklus rövidjeide-
nylatokozó hazabeszélesi mania a napi
kérdések másodikára fordítja figyelmün-
k — s ez az országgyűlési három évi
ciklusának öt évre való kiterjesztése. A
kormány és a párt körében már régebben
megpendült az eszme, hogy, miután a ház
constituálása oly árnyatlanul sok időt
vesz igénybe, az illesek végzása oly bő-
ven ontja a szónoklatokat — melyeknek
szűkeiben ugyan de soha sem vagyunk —;
a három évi megbízatási időt, tekintettel
a roppant munkahalmazra, mely a ház
részéről még megoldásra vár, célszerű
lesz ötre bővíteni ki. Hozzátehetjük, hogy
amag élet-halál küzdelemből, mely választ-
ásainkat jellemzi, bizony öt évenként is
eleget élvezhetünk egyszer is, — s viz-
szal.

szautasítva az ellenzék ama vadját, mely
szerint a jobboldal ezáltal csak uralko-
dásának idejét kívánja megnyújtani, mert
hiszen szerintők az ország választásainak
többsége baloldali — mondjuk, mindezt
egybefoglalva: cseppet sem csodálkozh-
tunk a kormány lyseszerű inténóin, meg-
gondolva azt is, hogy a civilizált orszá-
gok alkotmánytörténetében épen nem fog
a magyar példa társ nélkül állani.

A napikérdések harmadika a Nákó-
háznak országgházzá leendő átalakítása kö-
rül forog. A kérdés egyúztólán minden
oldalról akad, mint minden váratlan és
új dolog, pártolókra és ellenzökre. Minis-
terterünkünk sokkal inkább meglepte ez
ügy előtérbe tolásával a beszélni és itélni
szeretőket, hogy sem bármely részről is
feltétlen helyeslére, avagy rosalsára szá-
míthatna. Hogy a dolognak igen sok elő-
nyös oldala van: tagadhatatlan. A Nákó-
ház a város kellő közepében, mondhattai,
legszébb pontján, árnyalag kevés költség-
ke lenne átalakítható az országgyűlés
mindkét házának hajlékává. Ez is igaz
bár, hogy most, még pár évig nincs ugyan
kényszerítve a törvényhozás, hogy jelen-
legi helyiségeit oda hagyja, de a képi-
selőház nézve öt év múltán csak beko-
vetkezik e kényszer s akkor, mind a ház-
helyek értékének, mind a munkadíjnak
nagyon is valószínű emelkedése követke-
ztében a mostanál jóval tetemesebb ártért
fogunk új házat találni. Hogy azonban
ezekkel szemben a hátrányok sem hiá-
nyoznak ez ügy körül — azt sem lehet
kétségbevonni. Egy régi, alapjában más
cézúra épített ház, bárhogyan is átalakítva,
mindig csak régi marad; igaz ugyan, hogy
most csak két millióba kerül a vásár és az
átalakítás, de a célzavetett háztér most
fizetett adó s a befektetendő tőke kamat-
jait oly jelentékeny összeget képviselnek,
hogy a számítás előnyös volta, e körülmé-
ny számbavételével, sokat vesz kecség-
tető szinezetéből.

Az ügy különben még sok fázison
fog keresztül menni. Az országgyűlés ál-
tal kiküldendő bizottság is megrostálja a
kérdést, de még a fővárosi közmunkák
tanácsa is követeli magának a jogot, hogy
a nyomatékos szó ez ügyben öt illeti,
s már is beszélk, hogy e szó nem a leg-
kedvezőbbben fog hangzani a tervre nézve,
— egy szóval, mielőtt érdemleg itélünk
a kérdés felől: előbb be kell várnunk a
mindenesetre illetékesebb véleményeket.
De bármiként fog eldőlni a kérdés:
a ministernek maga is előre kimondá, hogy
nem ragaszkodik feltétlenül e tervhez, s
így maga után nyitott arra, hogy „győ-
zőn, a mi jobb.”

Ezzel jobbat mi sem mondhatunk!

Georgikai fölolvadások.

I.
A mezei gazdasági gyeztetan kő-
réből, georgikai fölolvadás, tartotta január 13-
án Kodolányi Antal, a k-monorosti m. kir.
gazd. tanintézet igazgatója.

Míg a georgikai fölolvadások első évi
folyama szabadon választott themák szakszerű
tárgyalásával foglalkozott, ezuttal más szem-
pontból fogunk kiindulni az értekező tanárok.
A tudomány őri haladása oly mérvet öltött,
hogy egyes ágazatainak tüzetes tanulmányozá-
sára egy teljes emberélet szükséges — ezen
örást terjedelem az egyoldalság veszélyét rojt
magában, és az egyontétt szaktanítás-készlet-
vitélt, melyre épen a gazd. itéletnek kell
külöli figyelmet fordítotni — végtelenül nehi-
zűti. Másrészt egy gazd. évkönyvnek magyar

irodalmunkban teljes hiánya, arra indít a tanári kart, hogy az újfölt kezdve az illetők a geografiai felolvasásban szakmájuk terén mintegy szemlét fognak tartani, mely a hely- és külföld legújabb felfedezéseinek, kísérleteinek, utalások nézetének hű képét adja, a szak-társakat a tudományos haladásnak mintegy esszenciájával fogja megismertetni, mely érteke-zések az időszakai saját, de év végeztén külön kiadvány útján is az érdekléti közönség tudomá-sára fognak jutni. Míg tehát ezen eljárás által a tanár társak előadásainak egyöntetűsége a lehetőségig biztosítja, az intézeti haladás-tétel mellett még azon előnyben részesül, hogy a három évre szabott tanfolyam végeztével szakbeli tudományosságának oly színvona-lán áll, mely a kiváltság megfizető épithe-tőjén számára biztosítja!

Kodályi igazgató értekezését egy rövid bevezetés előzte meg, mely a geografiai felolvasások jelen új állásapontját okadofta. Constatálta, hogy míg Németországban öt külön-féle évkönyv jelzi a mezőgazdasági évenkénti haladását és ezernyi ezer példányban terjeszt-ett, úgy eszméket és vívmányokat, melyek mint érte-kes gyöngyök a szaklapok tengernyi ósámban rojlanak — addig magyar hazánkban még sen-ki-nem sem volt bátorsága új közhaznu vállalat megindítani, mert a művelődés terén uralkodó, jésztó közöny, minden új költségés ki-sérlettel visszaszárít. Egyéskül erővel azonban sikerülni fog az irodalom e házagtát pótolni, s az ideit geografiai felolvasások e tekintetben első kísérlet gyánant szerepelnek.

E bevezető szavak után értekező tulaj-donképeni tárgyra térve át, a mezei gazd. üzletlannak talidó definitióját adja. Az ádvös és korszerű eszmék terjesztése, legghathatásaban a gazd. egyetlet után történhetik, azért a társulási egy állása méltó figyelmet érdemel. Azonban fájdalom, lassúmitva az orsz. magyar, az erdélyi és egy pár vidéki egyetlet működését, igazat kell adnunk Szponornak, ki azt mondja, hogy a gazd. társulások terén hazánkban káros pangás és télenesség uralkodik. Miután senki sincs jobban hivatalos s képséves az egyes vidéki gazd. állapokat felderíteni, szükségletet és hiányait kimutatni, érdekeit képviselni, mint épen a localis egyetlet, szeptelt kivánatos, hogy minél több, minél gyakorlatibab irányu testület szervezőssék, mely a nap égető kérdé-seit valódi ügybizottsággal megfigyelje, tár-gyalja, e tekintetben utnatató véleményét ki-mondja. Így a magyar orsz. gazd. egyetlet a gazd. tőkék esékely voltát s ebből folyólag a bir-tokok megfelelő felszereléseknek hiányát elismer-vén, behatón foglalkozott azon módozatok kutatásával, melyek a földhiteit a kis birto-kozra is kiterjesztieni engednék. A füzetes vizsgálat azonban csak hamar kiderítette, hogy a hazánkban levő tőkék, a nagy birtokosság, az ipar és kereskedelem igényeinek sem képe-sek megközelítéssel e leget tenni: tőkét kell tehát teremteni épen azon osztály meg-takarításából, mely a segélyt igényli, más szóval, a külföld példájára kölcsönös hitel- és segélyegyleteket kell alapítani, mint azokat Kenessey „Népbankok” c. művecskéje nyomán minden népház nélkül szervezni lehet.

A napszám drágaság ügyében is hal-gatta ez egyetlet irányadó szavát és ennek fő

okát egyez érdekek, kivált az alföldi gyér m-
pességeben találja, e hiányon azonban nem ör-
szakos idegen gyarmatosítás, hanem önképfél
által segítséket, azok vegyük az anyagot az or-
szág tululépéséért vidékeiről p. o. a székely
földről. A magtermesek tulemelekének is drá-g
ítja a napszámot; ezen segítünk, ha takar-
mányos félék természetesen gazdaságunkba h-
lyesbebe arányt hoznak. A buzatultermelés ká-
ros voltát ként, a tévények bekésmegyet egy-
let által pályakoszorozott munkácska, Mokry és
Koller urakról is bizonyítja.

Miután a gyapjár csökkenése juhászataink
jövendelmességét veszélyezteti, ez ügygel is tü-
zetesen foglalkozott a magyar orsz. gazd. egyet-
let és véleménye oda nyitvánult, hogy a ma-
ga helyén a rászka és magyar birták, kiváló-
lag pedig a merinót kell tenyészteni, az az vagy
sok goromba gyapjút és mellette húst termel-
ni, vagy oly finom fokozatú, melylyel a ten-
gerentulit középium gyapju versenyezni nem
képes. A pár excellence husafutját tevédségi
idője hazánkba néze még nem érkezett el.

Megemlítem röviden az egyetlet azon nagy
horderejű intézkedését, miszerint mezei gazdasá-
gi múzeumot léptetett életbe. Két az erdélyi
gazd. egyetlet közönlött munkácska s az őszinte
elismerés hangján, kivált két kez-
deményezés ádvözöl; t. i. az Erdélyi gazda
cz. a. alapított szakközlöny — újabbban az egy-
letli tagoknak ingyen jár — mely a lehető köve-
telményeknek teljesen megfelel és nem csak
mint a haladás jele, hanem mint annak té-
nyezője is működik. A második messze ki-
hát intézmény a gazd. vándorgyűlések szerve-
zése, melyeknek eleje M.-Vásárhelytől oly fé-
nyesen sikerült.

Szerző fájlván, hogy a többi gazd.
egyetlet működéséről hazánk sajátja mit sem
említ, emélfogva valószínűleg nem is fordult
el ezek körében nevezetesebb mozzanatot, át-
tér a német irodalom szakjába vágó részének is-
mertetésére.

A gyapjár csökkenés folytán beállt moz-
galom ott is nagy hullámokat vetett, de je-
lenleg a kedélyek csöndesülnek. Röviden éinti
Zoller és Hellriegel kísérleteit, melyek a gyar-
korláb s kisebb mennyiségű trágyázás helyes
voltát tudományosan bizonyítja; aztán a trá-
gyaanyagok kiszámítását és érték meghatározá-
sát tárgyalva átmeny a növénytermelés és ál-
latlenyészés közötti irány vizsgálására s vé-
gül a gazd. irányzatoknak a mezei gazdasági
üzletre való befolyásáról emlékeztet meg, be-
szárja érdeket és tartalomszerű előadást, mely
a t. szerző szép olvasmányosságának és szorgalmá-
nak újabb bizonyítéka.

Özintén elhatyjuk, hogy érdekeltek közö-
ségünk minél sürűbben látogassa ezen éven-
tes előadásokat és az illetéket előre is figye-
meztetjük, hogy szombaton febr. 3-án d. u. 3
órakor jeles tudósunk, dr. Entz Géza fog
értekezni.

Országgyűlés.

Pest, január 12. 1872.

Elnök: Somssich P. 10 órakor megnyitja
az ülést. Jegyzők: Széll, Szeniczay, Jámber.

get vesztet magán, hogy ne késleltette volna,
mint leginkább úgy ért el, hogy a vitaközös-
ség alatt sohasem volt jelen, hanem miután a ház
határozott, a végzet a kormányzásokkal mindig
egy küldöttség által volt kénytelen tudósítani,
eleinte határozatként mondta ki a ház, hogy a
kormányzások tagok, mint a gyűlés bármely
más tagjai külön testülettel nem alkothának
s a végzeteknek jelenlétükkel s nem a gyű-
lésről követelt követéssel által jöjjenek tudára,
de a hongyülés kénytelen volt e határozatot a
kormányzások makacssága miatt megváltoztat-
ni. A követéssel által tudni hozott hatá-
rozatokat aztán a kormányzások tárgyalás alá
vette s erre megjegyzéseit a házal közölvén,
át a kérdést a határozatokkal homlokegyenest
ellenkező izeneti által feljuttotta, mire a ház
ismét határozatot alkotott s azt ismét közölte,
a kormányzások viszont. S így a kormányzók
a hongyülésre nemcsak időben, hanem kő-
szakolt határozatok hozatalában is felszámít-
hatatlannul károsan hatott.

Az erdekek maguk is megütődtek a vis-
zás arányon, mely a lefolyt idő és munkács-
ság közt létezik, egy feliratot határozatá-
tá a királyhoz küldeni, melyben feljuttatják
azt is, hogy még a serelemek önhajákon
kivül nem tárgyalhatók, holott az 1791-iki
10. és 11. t. cikkeket azt rendelik, hogy min-
den országgyűlésről orvoslás végett felterjes-
tessenek, de ő felsége is több leíratban, köze-
lebből a hódolati t. cikkeket is lekölöltheti
is megígérte, hogy felterjesztvén a serelemek,
azok orvoslatait fognak; s minthogy továbbá

A kormány részéről jelen van: Lónyay
gr. Pauler, Kerkapoly, Sziláry, Tiszta.

Folytatnák a culturbudget részletes tár-
gyalása a népvédelési szükségletek körül.

Táncácsa M. 30.000 frtot kisérdy-
dákra s 50.000-ot tanítók segélyezésére kíván
fordítani. — Várady G. a kisérdyfordítat ter-
jesztő egyesület segélyezésére irányt kíványt ké-
ri felvételét. Széll K. megjegyzé, hogy ez azon
tárgyak egyike, melyek közvetlen a budgetör-
vény előt elintézendők, Madarász J. utasítat-
ni kívánja a minisrt, hogy a népvédele-
sre fordítandó összegeket részletezze az egyes szék-
lok szerint.

Pauler T. miniszter beleegyezik abba,
hogy az összeg részleteztessék, de azon kívül
maradjon egy általános összeg előre meg nem
határozható kiadásokra. — Pécsy T. ugy találja,
hogy a miniszter nem kezeli a tanügyet kellő
„tűzzel” és hogy a szükséges felvilágosításokat a
pénzügyi bizottságban csak úgy kellett töl-
te kisikarítani. — Pauler T. hivatozik a pénzügyi
bizottság tagjaira, hogy a népvédelés tárgyá-
ban beada felvilágosításait, mielőtt még bud-
gete tárgyalatott. (Helyeslés.)

Kerkapoly K. pénzügyminiszter nem
sajnál a népoktatásról semmi hasznosra fordít-
ható kiadást; de minthogy nem a pénznek kelle-
tisége, hanem a tanügy érdekében hasznosítása
a cél, oda kívánja módosítani Madarász in-
ditványát, hogy csak akkora összeg vétessék fel
a népvédelés szükségleteire, a mennyi az
előző év előt alapján hasznosra kiadható. —
Madarász J. elutasítja a módosítást.

Schwarz Gy. fölhozza a tankönyvek
elbirál, helybenhagyó bizottságban előfordu-
ló vizsdaéseket, a mennyiben a bizottság tag-
jai megrend tankönyveket egymás közt ki-
csigázták, kölcsönösen egymást megbírálják és
megdicsérik. Fölhozza továbbá a helybenha-
gyott tankönyvek elárasztása körül gyakorlott
monopoliumot, a mennyiben csupán egy könyv-
kereskedő van folgosítva azokat árulni. A köz-
oktatási törvény több hiányait említi föl és
elhatyjá, hogy az revidáltsákok; akkor aztán
egy nemzeti kölcsön felvételével léte ideje a
népvédelés ügyét nagyobb elősegíteni.

Pauler T. miniszter: A tankönyvek meg-
bírálására már bold. Eötvös szervezte a bizott-
ságot és meghívta abba a legjelesebb tanfő-
rságot. A díjak a legjelesebb művekre adtak
két, de budizást olyannak is, melyek nem
útik meg teljesen a mértékét. Ha ismételt pályá-
bírdetés után sem érkezett kellő minőségű könyv
egy vagy más szakmára, akkor a bizottság
magá bízott meg valakit egy könyv irásával.
Azonkívül a miniszterium kebeléből is irtak
egy tanfőrságot egytől egytől tárgyan, melyről
addig nem volt alkalmas tankönyv. Ezen
jóváhagyott könyvek a tanfelügyelők által aján-
latos a közös iskoláknak. — A közoktatási tör-
vény revidáltságot ideköltethet tartja, mert előbb
a tapasztalatnak ki kell mutatnia a kigizi-
tandó hiányokat.

Schwarz Gy. újabbban kérdi a minisrt:
elfordult-e az, hogy a könyvbíráli bizottság
tagjai kölcsönösen egymás műveit bírálják és
hagyják helybe.

Csengery Antal: Oly bírálási eljárás,
minőt Schwarz rosszal, minden academiánál

otthonos, anélkül hogy az gáncsra találja. Ha
a közoktatás terén történt is mulasztás, legke-
vesébb terheli a miniszteriumot vád a tanköny-
vek ügyében. Az illető bizottság a legjelesebb
tárfőbírákál alakult és a helybenhagyott köny-
vek mind igen jelesek. Schwarz Gy. inditvá-
nyában a közoktatási törvény revidisja iránt
emeli buzgalmat, de oly táclmeltségűt lát,
mely a fát rászka, mielőtt gyűmölése megérné.
Pompejus mondhatta, hogy egy látóponttal
hadareget teremthet, de akár mekkorát
táppontban az országgyűlés és akár mily köl-
csönt szavazzon meg, a hiányzó tanerőket nem
képes egyszerű előállítani. A praeparandák szar-
porítása pedig még nehezebb, mert az erre
szükséges tanárok még kevésbé vannak meg.

Hálát adhatunk istennek, ha 50 év múlva lesz
végrehajtva közoktatási törvényünk. Porosz-
száiban meg a mult században hozzatott a nép-
iskolai törvény és Gneist szerint má napig
sincs végrehajtva; ugyanez áll a Guizot által 1833-
ban kezdeményezett francia közoktatási
törvényről. Sietietni annak végrehajtását nem
a törvényben foglalt sancitók végkövetkezősége
szigorú alkalmazása, hanem egyesek fákarcata
és ügybizalma által sikerült. Kölsön föl-
vétele azért is idekölteti, mert még az 97. pó-
tázott nem lett mindöntöt behozva. A lelkesek
kiadást az iskolaekéből, mint az Hollandiá-
ban történt, viszonyainak nem teszik ajánlatos-
nak. A képviseleti rendszerrel nem ellenkezik az,
hogy az iskolászók tagjai az iskolatársaságban is
tagjai lehessenek. A revidis ide távolról sem
érkezett még el, és elégtételt a népvédelés ér-
dekeinek, ha a törvény minden rendelkezhető
eszközökkel végrehajtják.

Pauler T. Ha a bizottság tagjai nem
irhatnának könyveket, megfogadnák a nevelés
ügy jeles szakorok közreműködését. Az tar-
maztatésan nem áll, hogy azok, kik a könyveket
írják, azokat meg is bírálják.

Horn Ede károsnak nézi, ha azt mond-
juk, hogy az ország már előbb áldozatot ho-
zott a népvédelésért, és hogy szükségletben to-
bét tenni; nem kívánja, hogy Magyarországra
a népvédelési törvény lassú végrehajtása által
azon állapotha jusson, melyben hasonló okból
fogva volt tavaly Franciaország. Még megjeg-
yzi, hogy minden francia akademiában a tagok
ki vannak zárva a pályázatokban való résztvétől.

Csengery A. kijelenti, hogy nem mon-
dotta, hogy a népoktatás terén ne tegyünk any-
nyit, a mennyit lehet s így Horn hosszú oku-
dásával megkímélhethe volna a házat. (Helyeslés)

A ház elfogadja Madarásznak a pénzügy-
miniszter által módosított határozatát; Schwarz
Gy. inditványát elveteték.

A népvédelési lapnak hét nyelven kiadá-
sára 30.000 frt véleményeztetni megszavaztatott.
A tétel külön nemzetiségi váta után el-
fogadtatik.

A felnőttek oktatása tételéről (70.000
frt) Pauler Irányi kérdésére kijelenti, hogy
intézkedés van téve, hogy azok, kik olvasni és
írni tudnak, a számvetésben, a történet- és
természettan elemi oktatásban részesíttessenek.
Schwarz Gy.-nak pedig azt feleli, hogy az iránt,
hogy a honvédségi légerség a tanulásra köte-
leztesse, a tárgyalások megindultak.

ügy izenetével feljuttotta a kérdés tárgyalását,
az dig ismét szavazás alá jött s 2 szótöbbség
az adminisztratori tisztet törvényesítette s vele
a hon összes nyomornak kuffjét a helyette-
sítést.

A most utolsó alkotott felirathat a hon-
gyülés — kifejezi, hogy nemcsak közgyű-
lés tartására, hanem a közigazgatás vitelére
is nevezhető ki adminisztrator, kik a főis-
páni és főkapitányi hivatalat törvényesen fol-
yathatják, azonban mivel törvényeink azt ren-
delik, hogy a főistizek hivatala hosszasan
üresedésben nem maradjon, s minthogy a törvé-
nyekkel ellenkezőleg rendszerint az tapasztal-
ható, hogy e hivatalok buzamos ideig nem
tölthetnek be, megkérlik az uralkodót, hogy e
főhivatalokat halasztás nélkül töltse be, mert az
adminisztratorok nem tekinthető törvény
szerint állandó hivatalnak.

Azonban a székszály az Appr. Cons.
III. 76. i. art. szerint főkirálybírádt szabadon
és saját nemzetéből választja, e nemzet kebe-
lőben adminisztrator semmi esetben sem lé-
tezhet.

Az altiszteknak a főistizek által való
helyettesítésére néze a rendek nem fogadták
el ugyan a kormányzások javaslatát, de a bi-
zottságot oda módosították, hogy ha valamely
megyei, vidéki vagy széki hivatal bármán ok-
ból üresedésbe jő, a főistizek jogai van a
megüresedett hivatal folytatását a legközelebbi
közgyűlés az altisztek közül valamelyikre
ideiglen rabíni hivatali czím és fizetés nélkül.

(Folyt. köv.)

,KELET' TÁRCZÁJA.

Az 1837-iki erdélyi ország- gyűlés története.

Békésy Károlytól.

(Folytatás.)

Ezek után több apró választást, sok kí-
csinyes részletet kellene elősorolnunk, de
ezeket feleslegesnek s a tisztelt olvasóra né-
ve talán unalmasnak tartjuk oly hosszán adni
elő, mint a mily hosszán azt a hongyülés ke-
zelté, csak annyit jegyzünk meg, hogy a hon-
gyülés 1837 apr. 17-kére hivatótt össze s
midőn 1838 jan. 30-án egy királyi leirat tud-
tul adta, hogy febr. utolsó napján a hon-
gyülés be lesz zárva, a honatyák há munkál-
kodásukra vetettek pillantást, egy találatok, hogy
9—10 há munkácságuk tényleges eredménye
nem egyb, mint egy hatalmas testület, mely
ellensége a hongyülésnek, szövetségese a kir-
biztonság, melyet teremtenek, hogy a végte-
len [törvényértéket megszüntethessék s mely
létre jött azért, hogy teremőjét, a hongyülési
is megbénítsa munkálkodásában; mert a kór-
mányzók a beiktatási perczőt fogva a kir. biz-
tos szolgálatba állott, s mint az országgyűlés
része ömöluslyal nehezedit munkálkodására;
nem volt kérdés, mely ha alkotmányos blye-

Bernády Dániel,
titkár.

(11—25)

neze gépgyárában külső tord
zában 306 sz. alatt.

Ára **30** kr. postán küldve **35** kr.